

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

RPO - 617053 - I/09/AJK

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Warszawa, 5. VI. 2013

Pan

Marek Biernacki

Minister Sprawiedliwości

Al. Ujazdowskie 11

00 - 950 Warszawa

Szanowny Panie Ministrze,

Wciąż nierozwiązanym problemem polskiego wymiaru sprawiedliwości jest przewlekłość postępowań sądowych. Jak wynika z analizy wpływających do Biura Rzecznika skarg indywidualnych, przewlekłość ta w wielu przypadkach spowodowana jest długotrwałym oczekiwaniem na sporządzenie opinii przez biegłych. Zagadnienie wpływu braku stosownych regulacji na przewlekłość postępowań prowadzonych w prokuraturach i sądach stanowi przedmiot wieloletniej korespondencji pomiędzy Rzecznikiem Praw Obywatelskich a Ministrem Sprawiedliwości.

W swych dotychczasowych wystąpieniach Rzecznik wskazywał na różnego rodzaju mankamenty związane z funkcjonowaniem instytucji biegłych w obowiązującym porządku prawnym. Zaliczyć do nich należy, między innymi, przewlekłość postępowania w zakresie prawa rodzinnego spowodowaną koniecznością oczekiwania na opinię rodzinnego ośrodka diagnostyczno - konsultacyjnego oraz przewlekłość postępowania związaną z długotrwałym oczekiwaniem na opinie biegłych w zakresie postępowania karnego.

W chwili obecnej stan prawny dotyczący instytucji biegłych sądowych uregulowany jest w kilku aktach różnej rangi prawnej. Nadto, zawiera on istotne luki, które stoją na przeszkodzie pełnej realizacji zasady rzetelności procesu sądowego. W ocenie Rzecznika w polskim porządku prawnym brakuje jednej ustawy, która w sposób wyczerpujący regulowałaby zagadnienie biegłych sądowych, w tym procedurę ich powoływania i nadzoru, sposób weryfikacji kandydatów do pełnienia tej funkcji oraz określanie zasad ich wynagradzania.

Zgodnie z informacją przekazaną Rzecznikowi, usprawnieniu współpracy sądu i prokuratury z biegłymi miała służyć ustawa o biegłych, której projekt opracowywany był w Ministerstwie Sprawiedliwości. Propozycje nowego projektu założeń ustawy miały zostać przedstawione Radzie Ministrów w terminie do września 2012 r. Niestety do chwili obecnej projekt założeń nie został przez rząd przyjęty.

W związku z powyższym, w piśmie z dnia 21 stycznia 2013 r. Rzecznik zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości z prośbą o informację o etapie prac legislacyjnych nad projektem ustawy o biegłych sądowych. Jednakże, do tej pory, Rzecznik nie uzyskał odpowiedzi na to wystąpienie. Rzecznik podtrzymuje zatem swe stanowisko wyrażone w powołanym wyżej piśmie, iż aktualny stan prawny, w którym brak jest kompleksowej ustawy o biegłych stanowi jedną z zasadniczych przyczyn przewlekłości postępowań, a tym samym prowadzi do zagrożenia praw i wolności człowieka i obywatela.

Brak regulacji dotyczących funkcjonowania instytucji biegłych uznany został za istotną słabość polskiego wymiaru sprawiedliwości na forum międzynarodowym podczas „Regionalnego seminarium dotyczącego sprawności postępowań sądowych”, zorganizowanego przez Europejską Sieć Rad Sądownictwa, które odbyło się w Warszawie w dniach 22-23 kwietnia 2013 r. W konkluzjach płynących ze spotkania, przedstawiciele stowarzyszeń sędziowskich, prokuratorskich, adwokatów i radców prawnych oraz resortów sprawiedliwości zgodnie uznali, iż opóźnienia dotyczące decyzji pozasądowych w postaci oczekiwania na opinie biegłych stanowią istotny czynnik mający wpływ na przewlekłość postępowania. Rzecznik Praw Obywatelskich w pełni podziela pogląd wyrażony w trakcie seminarium przez sędziego Sądu Najwyższego Danii, Pana Nielsa Grubbe, iż „wymierzanie sprawiedliwości z opóźnieniem, to odmowa wymierzenia sprawiedliwości”. Przewlekłość postępowania stanowi bowiem naruszenie prawa obywatela do rozstrzygnięcia jego sprawy w rozsądnym terminie oraz art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

W prowadzonej dotąd z Ministrem Sprawiedliwości korespondencji Rzecznik informowany był o środkach podejmowanych w ramach sprawowanego przez Ministra nadzoru nad działalnością administracyjną sądów mających na celu usprawnienie pracy biegłych. W ocenie Rzecznika jednakże, wskazane rozwiązania o doraźnym charakterze nie gwarantują w dostateczny sposób sprawnego działania tej instytucji.

Należy mieć na uwadze fakt, iż instytucja biegłego odgrywa znaczącą rolę w funkcjonowaniu wymiaru sprawiedliwości. Bardzo często, w szczególności jeżeli orzeczenie jest uzależnione od wiedzy specjalistycznej, opinia biegłego jest niezastąpionym dowodem w sprawie stanowiąc podstawę wydanego rozstrzygnięcia. Jednocześnie, niejasno określone kompetencje biegłych oraz brak systemu kontroli nad ich pracą ze strony sędziów uznane zostały za czynniki powodujące, iż udział biegłego w postępowaniu sądowym bywa zbyt czasochłonny, a czasem niewiele wnosi do rozstrzygnięcia sporu (Raport Banku Światowego przygotowany we współpracy z Narodowym Bankiem Polskim - „Polska: Prawne bariery dochodzenia praw z umów” z 2006 r., str. 55). Do występujących mankamentów zaliczyć należy także brak należytego systemu kontroli nad spełnianiem przez kandydatów na biegłych odpowiednich standardów zapewniających wysoką jakość sporządzanych opinii.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich powyższe argumenty prowadzą do przekonania, iż niezbędne jest podjęcie przez Ministerstwo Sprawiedliwości pilnych działań legislacyjnych, których skutkiem będzie stworzenie nowych mechanizmów w zakresie funkcjonowania instytucji biegłych sądowych. Niezwykle istotne jest bowiem, aby materia regulująca wykonywanie tej funkcji została w kompleksowy sposób uregulowana w jednym akcie prawnym rangi ustawowej.

Mając na uwadze konieczność zapewnienia sprawnie funkcjonującego wymiaru sprawiedliwości stanowiącego jedną z zasadniczych gwarancji ochrony konstytucyjnych praw i wolności obywateli, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o poinformowanie, czy w kierowanym przez Pana Ministra resorcie prowadzone są obecnie prace legislacyjne mające na celu przygotowanie projektu ustawy o biegłych sądowych oraz ewentualnie, jaki jest stan zaawansowania tych prac.

Łęczy podwójnie

Zeno Jijou